

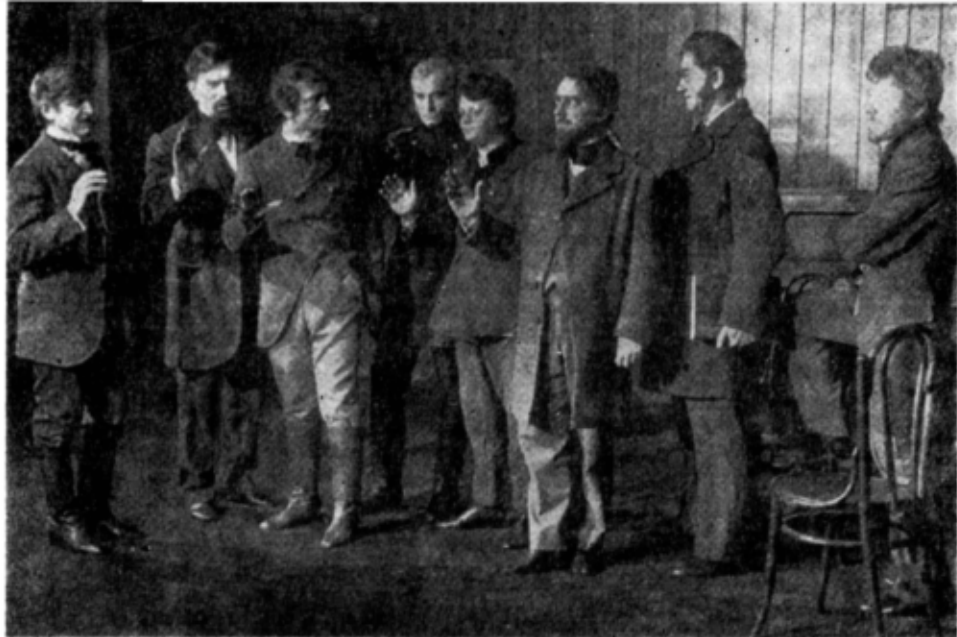
Scenă din scenariul dramatic „Hyde-Park” de Adam Kreczmar

Teatrul „Ateneum” din Varșovia

Pentru cel care a cunoscut chiar tangențial scenele poloneze, întâlnirea cu ansamblul varșovian *Ateneum* confirmă din nou existența unui univers teatral, propriu vecinilor noștri: persistența unei gândiri scenice bogate, a unei estetici de spectacol proprii, orientată către o extinsă disponibilitate stilistică. Colectiv cu tradiție și prestigiu, teatrul *Ateneum* — (a cărui admirabilă expoziție de fotografii și afișe din foaier ne-a redat fugitive, dar elocvente imagini din repertoriul său, cu precădere modern, *Procesul* de Kafka, *Apus de soare* de Babel, *Marat-Sade* de Peter Weiss, *Cizmarii* de Wit-

kiewicz, *Biografie* de Frisch) a ales pentru acest turneu patru titluri reprezentative pentru unele direcții evidente în preocupările sale: prospectarea teatrului de idei prin aducerea la rampă a unor piese de perenă problematică și nedemodat interes filozofic; construirea unor viziuni scenice de marcată independență regizorală, în forarea sensurilor polemice, a implicațiilor în actualitate ale textului.

Iacob Prostul — comedia dramatică a lui Tadeusz Rittner — se desparte de celelalte reprezentații prin caracterul ei aparte, tradițional; o frescă de moravuri a începutu-

„Poseđații”, dramatizare de Camus după Dostoievski

lui de secol, operă de nedisimulată structură realistă a unui scriitor care se numără printre promotorii comediei poloneze moderne. Propunându-și reconstituirea unui spectacol „de epocă”, regizorul Jan Swiderski a construit cu soliditate profesională un univers închis, crepuscular, cu odori mucedde și linceede, o lume bine cunoscută din dramele, melodramele, comediele și farsele unei întregi și eteroclite dramaturgii de la N. A. Ostrovski la vienezul Schnitzler, de la Al. Fredro la Alexandru Kirilșescu. Montarea acestei comedii amare, mai puțin interesantă prin tramă — pertractările matrimoniale ale unui nobil și copt boiernaș a cărui victimă și totodată complice devine tânăra și perfid in-genua fată de obirșie umilă — impune prin precizia caracterologică și forța expresivă plină de subtext a decorului lui Wladyslav Daszewski.

Mult așteptata montare a *Demonilor* lui Dostoievski, *Poseđații* în titlul și simbolul dramatizării lui Camus, ne-a adus o întru-chipare conștiințioasă a aproape tuturor per-sonajelor din această apocaliptică proză. Re-gizorul Janusz Warminski — directorul și ani-matorul teatrului — ne-a propus o explicitare a întâmplărilor, o înlănțuire de episoade și

scene „de gen” legate prin logica și prezența povestitorului, adus din cînd în cînd la rampă; cronică a unor „evenimente” și nu sondare a unor idei și pasiuni dezlănțuite ti-tanic, — poate cea mai rebarbativă scriere dostoievskiană la translație scenică, montarea ne-a dezamăgit prin dubla eludare pe care o operează: a spiritului „marelui păcătos” Sta-vroghin și a spiritului camusian care a con-ferit demonilor o tentă existențialistă, sau mai bine spus a luminat-o, ordonînd sensu-rile cărții în sfera efortului absurd. Ideea lui Camus, cum că eroii lui Dostoievski sînt moderni „fiindcă nu se tem de ridicol”, n-a apărut ca atare în acest placid spectacol. Lipsind, așadar, spiritul lui Stavroghin „țarul indiferenței” cum îl caracterizează tot autorul dramatizării, montarea a fost lipsită de forța, de reverberația cărții, de fascinația acestor eroi mistuiți de o idee. Reprezentația nu propune nici o atitudine ideologică, filozofică sau estetică vis-à-vis de *Demonii* și se limi-tează la o galerie de portrete, mai mult sau mai puțin convingătoare, în raport firește cu prototipurile: dar demonstrează pe de altă parte, din punct de vedere actoricesc, o ireproșabilă tehnică profesională în com-poziție, în capacitatea de a construi o relație

Jan Swiderski (Karol, Șambelanul),
Anna Seniuk (Hania), Andrzej Sewe-
ryn (Iacob) în „Iacob Prostul“

scenică intensă și de a da personajelor de secund sau chiar ultim plan relief și chiar individualitate.

Peer Gynt a fost spectacolul cel mai reprezentativ al turneului. În adaptarea și regia lui Maciej Prus, alambicatul, stufosul, barocul poem dramatic al lui Ibsen a devenit un elocvent spectacol „de autor“. Eroul național norvegian capătă o conștiință universală, parcurgând printr-un inteligent și creator decupaj regizoral o sublimată aventură spirituală. Poemul a fost construit (și condensat cu o severă urmărire a unei idei vectoriale) pe structura unui uriaș monolog cerebral, lirismul, feeria, fiind date la o parte în avantajul dezbaterii ideologice. Personajele care se roteșc în jurul lui Peer devin proiecții ale imaginației sale și argumente în dilema speculativă — „a fi tu însuși“ sau „a te mulțumi pe tine însuși“, martori în procesul amplu intentat individualismului și dezrădăcinării. Valoarea reprezentăției constă în plasticitatea semnelor teatrale, în forța imaginilor scenice de a releva sensurile operei. În partea I, Peer trage o căruță, purtând-o pe bătrâna Aase, căruța vieții care se transformă în cea a morții, la fel cum alaiul de nuntă al lui Ingrid se preschimbă pe nesimțite într-un cortegiu funerar. În partea a doua, toate peregrinările, peripețiile, înțînirile lui Peer (mult reduse) se consumă în jurul unei imense mese de lemn negru, afumat; e masa vieții la care se înfruptă Peer Gynt cu van nesat, sfîrșind prin a o părăsi pentru a-și regăsi liniștea, în oaza pură a iubirii lui Solveig. La reușita montării concordă această scenografie esențializată (Wojciech Krakowski), tonalitatea austeră a cromatismului, subordonată alter-

nanței alb-negru în costume, și mișcarea euritmica (coregrafia Wanda Szczuka). Dansurile țăranilor care însoțesc partea I transformă zvîntențele și gîfiiile trupurilor în mișcare, într-o adevărată muzică concretă și dau senzația forței vitale, a tăriei solului pe care s-au zămislit deopotrivă Peer și legendele sale.

Reprezentăția care a încheiat turneul, *Hyde-Park*, scenariul dramatic al tinărului debutant în teatru, Adam Kreczmar, a fost o mostră a laboratorului de lansare a dramaturgiei originale, scenă subsidiară de care dispune *Ateneum*. Acest „studio al dramaturgiei“, cităm din program — „montează piese mature din punct de vedere artistic, dar uneori discutabile și controversate, îndeplinind astfel rolul unui catalizator al tendințelor care își fac drumul în dramaturgia contemporană, devenind în acest fel o platformă pentru discuția autentică și angajată asupra teatrului zilelor noastre“. Am transcris acest lung citat cu gândul că poate se vor inspira și unele colective ale noastre în crearea unor similare laboratoare de dramaturgie. Spectacol inedit, străbătut de vervă satirică, cu aluzii hazlii și momente parodice la adresa falselor contestări, *Hyde-Park* e conceput ca un autentic și de bun gust „show“, spectacol de cabaret satiric, într-un stil asemănător nenumăratelor reprezentații de stradă sau de „Café-Théâtre“ din lume. E un spectacol de echipă în care actorii „improvizează“ cu fantezie și precizie, conduși de regizorul Zdzisław Tobiasz și ajutați de aportul scenografului Wojciech Siciński: decorul este un adevărat cadru environmental, o ambianță care sugerează prin afișe, reclame, imagini-robot, lumea omului unidimensional în care țintește textul cu candidă ironie. În acest variat peisaj repertorial și stilistic contribuția marcantă au adus-o actorii. Din acest amplu colectiv, s-au impus numeroși protagoniști, dar și interpreții unor roluri episodice, actori care s-au produs în variate partituri compoziționale, dar și într-o singură arie, demonstrând calitatea unui talent cultivat la o severă școală de expresie. Exponenții unor generații diferite au fuzionat, dezvăluind un acord dirijat înspre relevarea ideii de ansamblu.

Cu regretul de a nu le putea analiza pe larg creațiile, pomenim câteva nume ale interpreților principali ai spectacolelor: Jan Swiderski (Karol, Stepan Verhovenski); Andrzej Seweryn (Iacob, Șatov, tinărul hippy, Huhu); Roman Wilhelmín (Peer Gynt, Fedka); Marian Kociniak (Piotr Verhovenski, Parașutistul, Topitorul); Jan Kociński (Kubuz, Mirele); Bogdan Baer (Teofil), Elzbieta Kepinska (Maria Lebiadkina); Joanna Jedryka-Channcie (Dasa, Anitra); Anna Seniuk (Solveig, Liza, Hania), Hanna Skarżanka (Varvara Stavroghina).

Mira Iosif